

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АРХІТЕКТОНІКА СОЦІАЛІЗАЦІЇ: ЛЮДИНА В ЛАНДШАФТІ КУЛЬТУРИ

КОЛЕКТИВНА МОНОГРАФІЯ

за редакцією Сергія та Володимира Виткалових

Warsaw, Poland – 2026

Авторський колектив: Виткалов В., Виткалов С., Берест П., Бітаєва Г., Бондарчук В., Браїлко І., Гончарова О., Данилець О., Дмитренко М., Zhang Nan (Китай), Коваль Л., Колосніченко О., Колесник О., Кравченко О., Кротова Т., Lula Aleksandra (Польща), Москвічова Ю., Muszkieta Radosław (Польща), Погребняк Г., Поліщук О., Прокопчук І., Петінова О., Савчук І., Соломонова О., Столяр М., Трегуб А., Тульчинська С., Ткаченко К., Чікарькова М., Шатрова М.

Рецензенти:

Adamoniene Ruta – доктор філософії, професор, Університет Миколаса Ромеріса (Литва).

Копієвська Ольга – доктор культурології, професор, професор кафедри сценічного мистецтва і культури, Київський національний університет технологій і дизайну, Київ (Україна)

Lech Zielinski – professor, habilitated doctor, Editor-in-shief of the Translation Studies Yearbook. Studies on the theory, practice, and didactics of translation (Rocznik Przekladoslawczy, Польща).

Сминтина Олена – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри археології, етнології та всесвітньої історії, керівник Центру історії та культури Італії ім. Дж. Гарібальді, координатор сертифікованих програм, Одеський національний університет ім. І. Мечникова, Одеса (Україна)

Чміль Ганна – доктор філософських наук, професор, дійсний член (академік) Національної академії мистецтв України, директор Інституту культурології НАМ України, Київ (Україна)

Рекомендовано до друку вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 1 від 29 січня 2026 року).

Відповідальний редактор:

доктор культурології, професор, професор кафедри івент-індустрій, культурології та музеєзнавства Сергій ВИТКАЛОВ

А 87 Архітектоніка соціалізації : людина в ландшафті культури: колективна монографія / Виткалов В., Виткалов С., Гончарова О. та ін. Warsaw : East European Association of Scientists, 2026. 349.

<http://doi.org/10.5281/zenodo.18507079>

ISBN 978-83-68212-10-5 (e-Book)

Авторським колективом у складі фахівців українських, польських та китайських ЗВО і наукових установ аналізується широкий спектр актуальних питань становлення і функціонування культурних практик. Розглядаються причини змін у соціокультурній ситуації та культурній політиці сучасної країни, обумовлені новими суспільно-політичними та ідеологічними обставинами, виявляються її проблемні лакуни, наголошується на зміні ціннісних орієнтацій особистості й широкого загалу населення, обумовлених вищенаведеним. Окреслено проблеми діджиталізації сучасного культурного простору і їх актуальність у збереженні культурної спадщини та міжкультурній взаємодії. Наведено теоретичні підходи до розуміння питань ідентичності в класичному та сучасному науковому дискурсі й виявлено особливості впливу цифрових мас-медіа на ці процеси. Розглянуто специфіку функціонування культурно-мистецьких практик у різних областях України і розкрито кореляційні підстави їх сучасної трансформації. Продемонстровано форми міжкультурної комунікації в умовах війни і подано найбільш переконливі її результати. Доведено, що низка актуальних питань сучасної соціалізації торкається й світового соціуму і шляхи їх розв'язання майже тотожні. У процесі розгляду окресленої проблематики використано широке історико-культурне тло, спираючись на яке підтверджується низка акцентів дослідників у процесі доведення власних позицій. Авторський текст вирізняє й широке використання візуального ряду, який виступає необхідним «коментарем» окреслених теоретичних наративів.

Зважаючи на широкий представницький авторський ряд, продемонстровано різні науково-теоретичні та методичні підходи у розкритті обраної проблематики.

Для наукових, науково-педагогічних працівників й здобувачів вищої освіти різних кваліфікаційних ступенів та всіх, хто цікавиться проблемами становлення особистості у культурному просторі в час складних суспільних трансформацій.

За точність наведених цитат, імен, дат відповідальність несуть автори.

УДК [008:316.614]:7.01

ISBN 978-83-68212-10-5 (e-Book)

© автори окремих розділів.

UDC [008:316.614]:7.01

Authors:

Edited by Serhii Vitkalov

Oleksandr Kravchenko. (Chapter 1), Pavlo Berest (Chapter 2), Olga Solomonova (Chapter 3), Galyna Pogrebniak (Chapter 4), Olena Kolosnichenko, Tetiana Krotova, Mariia Dmytrenko (Chapter 5), Olena Polishchuk (Chapter 6), Lidiia Koval, Angelina Tregub (Chapter 7), Sofia Tulchinska (Chapter 8), Ihor Braylko (Chapter 9), Inna Prokopchuk (Chapter 10), Olena Goncharova (Chapter 11), Olena Kolesnyk, Maryna Stoliar (Chapter 12), Mary Chikarkova (Chapter 13), Hanna Bitaiieva (Chapter 14), Vitalii Bondarchuk (Chapter 15), Maryna Shatrova (Chapter 16), Yuliia Moskvichova (Chapter 17), Serhii Vytkaľov, Volodymyr Vytkaľov (Chapter 18), Olesya Danilets (Chapter 19), Ihor Savchuk, Zhang Han (Chapter 20), Radosław Muszkieta, Aleksandra Lula (Chapter 21), Oksana Petinova, Kateryna Tkachenko (Chapter 22).

S. Vytkaľov (Ed.), *Architectonics of socialization: man in the landscape of culture: collective monograph*. Warsaw: East European Association of Scientists, 2026. 349 p. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.18507079>

Reviewers:

Adamoniene Ruta – Doctor of Philosophy, Professor, Mykolas Romeris University (Lithuania).

Kopiyevska Olga – Doctor of Cultural Studies, Professor, Professor of the Department of Performing Arts and Culture, Kyiv National University of Technologies and Design, Kyiv (Ukraine)

Lech Zielinski – professor, habilitated doctor, Editor-in-chief of the Translation Studies Yearbook. Studies on the theory, practice, and didactics of translation (Rocznik Przekładoznawczy, Польща).

Smyntyna Olena – Doctor of Historical Sciences, Professor, Head of the Department of Archaeology, Ethnology and World History, Head of the Center for History and Culture of Italy named after G. Garibaldi, Coordinator of Certified Programs, Odessa National University named after I. Mechnikov, Odessa (Ukraine)

Chmil Hanna – Doctor of Philosophical Sciences, Professor, Full Member (Academician) of the National Academy of Arts of Ukraine, Director of the Institute of Culturology of the National Academy of Arts of Ukraine, Kyiv (Ukraine)

ISBN 978-83-68212-10-5 (eBook)

East European Association of Scientists sp. z o. o.
ul. JANOWIECKA, nr 17A, lok. 3, miejsc. WARSZAWA,
kod 03-887, poczta WARSZAWA, kraj POLSKA
Copyright © 2026 Authors. All rights reserved.

The e-book is published at

<https://www.eeast.net>

This Open Access e-book is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial (CC BY-NC) 4.0 International License.

No part of this e-book may be reproduced, transmitted, or converted in any format or by any electronic, mechanical, recording, or other means without the written permission of the Eastern European Association of Scientists sp. z o. o.

The author is solely responsible for the accuracy of the translation, facts, quotations, place names, proper names, organizations, companies, institutions, and other data

Publisher: Myroslav Buryk

Editorial Project Manager: Zoriana Buryk

Production Project Manager: Mykola Biloshkurskyi

Марина ШАТРОВА – кандидат історичних наук,
доцент, доцент кафедри івент-індустрії, культурології та
музеєзнавства.
Рівненський державний гуманітарний університет, Рівне
<https://orcid.org/0000-0001-5103-8242>
shatromarin5@gmail.com

Maryna SHATROVA – PhD in History,
Associate Professor,
Rivne State University of the Humanities, Rivne.

**РОЗДІЛ XVI. КНИЖКОВЕ МИСТЕЦТВО УКРАЇНИ КІНЦЯ XIX – 20-30-х РОКІВ XX СТОЛІТТЯ :
ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ ЗРІЗ**

Здійснено історіографічний зріз діяльності видавництв та видавничих організацій України в галузі образотворчого мистецтва другої половини XIX – початку XX століття. Зазначається, що історіографія проблеми складається з досліджень загального та галузевого змісту історії українського книговидавництва та історії українського книжкового мистецтва зазначеного періоду. Здійснено огляд публікацій з питань книжкового мистецтва, розміщених на сторінках часопису «Бібліологічні вісті» (1923-1930 рр.). У підготовці видань брали участь відомі художники-графіки Т. Копистинський, Г. Коваленко, К. Трутовський, Г. Нарбут та інші, характеризуються високим художнім змістом.

Аналіз матеріалів журналу «Бібліологічні вісті» свідчить про його ключову роль у розвитку української культури книги. Видання об'єднало науковий, мистецтвознавчий і практичний підходи до книжкового мистецтва, сформувало середовище, у якому визрівали засади сучасного українського книжкового дизайну.

Ключові слова: книжкове мистецтво, образотворче мистецтво, часопис «Бібліологічні вісті».

Постановка проблеми. Розвиток книжкового мистецтва на українських землях відбувався в розрізі розвитку соціально-економічного життя суспільства. В історичних джерелах кінець XIX століття відзначається як період інтенсивного розвитку капіталістичних відносин, що стимулював активний ріст національної культури суспільства, а тому і підвищення рівня освіченості українського населення. Книжкове мистецтво було і є наочним прикладом поєднання матеріальної та духовної складової культури суспільства, можливості забезпечення громадськості якісними виданнями й змістовною інформацією. Тому дослідження історії книжкового мистецтва кінця XIX – першої третини XX століття залишаються актуальними на сьогодні. Як зазначав І. Свенціцький – перший директор Національного музею у Львові – «систематична видавнича діяльність... дає змогу найширшим верствам українського громадянства пізнати на виданих найкращих зразках творчості в царині будівництва, іконописи, мистецтва і письменства не тільки почуття краси та умітність наших предків і сучасників, але вчить її вчувати і вжитися в красу взагалі, та самій створити згодом нові цінності тривкого значення національного і людського» [31; 3].

Період 1920–1930-х років XX століття в історії української культури позначений потужним злетом мистецьких ідей, експериментів і творчих пошуків. У той час формувалася національна школа художнього оформлення книги, що поєднувала традиції народного мистецтва з новітніми європейськими тенденціями. Книга стала не лише джерелом знань, а й самостійним витвором мистецтва, що відображав дух епохи та національну ідентичність.

Яскравим представником розвитку книжкового мистецтва 20-30-х років XX століття став часопис «Бібліологічні вісті», що виходив у Києві в 1923–1930 рр. за редакцією Ю. Меженка. Журнал був одним із провідних українських фахових видань, тематично спрямованих на книгу, бібліографію, бібліотекознавство та історію друкарства. Він об'єднав навколо себе провідних учених-бібліологів, критиків, мистецтвознавців та художників, які вивчали книгу не лише як носій інформації, але й як об'єкт мистецтва.

Метою дослідження є комплексне вивчення публікацій з питань книжкового мистецтва як складової об'єкта української культури і результату інформаційної діяльності бібліотек та інших інформаційних установ України досліджуваного періоду, а також визначення характеру та змісту публікацій часопису «Бібліологічні вісті» з питань мистецтва книги та його значення і ролі в розвитку української культури, книгознавства та мистецтвознавства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед публікацій, в яких частково висвітлювалось питання історії розвитку книжкового мистецтва, бачимо наукові розвідки О. Пастушенко [30], де науковець розкриває питання особливостей формування уявлень тогочасного суспільства на українську книгу, інформацію про яку фіксували переважно періодичні видання, які виступали передавачами знань про книжкову продукцію; Л. Дубровіної [3], яка спільно з колективом Інституту книгознавства НБУВ підготували і видали колективну монографію, в якій здійснили та описали експертизу книжкових пам'яток як особливого напрямку роботи зі встановлення автентичності книжкової пам'ятки, її історико-культурної цінності, рідкісності та фізичного стану; Н. Лошинської [22], яка опрацювала публікації часопису «Червоний шлях» за тринадцять років. Журнал з'явився в оптимальний для розвитку української культури час – 1923 році. У той період відбувалась активна

українізація, що тривала до 1930 року і часопис відіграв позитивну роль у публікації наукових розвідок із питань книжкового мистецтва; Г. Ковальчук [16, 48, 49], яка теоретично обґрунтувала питання книжкового пам'яткознавства та описала історико-культурні фонди Інституту книгознавства Національної бібліотеки України ім. В. Вернадського. Також у контексті нашого дослідження цікавою є розвідка І. Дзири [10], в якій автор вивчає книгознавчу спадщину П. Балицького в галузі мистецтва книги. Вчений зазначає: «основну увагу П. Балицький зосереджує на видавничій справі та мистецтві книги, яке він ототожнював з ілюструванням, художнім конструюванням і поліграфічним виконанням. Такі пріоритети... могли обумовлюватися насамперед його великим видавничим досвідом і викладацькою роботою в Київському художньому інституті» [10; 150].

Безпосереднім джерелом дослідження став бібліографічний покажчик змісту журналу «Бібліологічні вісті» (1923-1930) [5].

Виклад основного тексту. Формуючи та удосконалюючи традиції українського книговидавництва, репрезентоване значною кількістю книг оригінальних і за змістом, і за образотворчістю, від митця того періоду вимагали не лише «аристократичного смаку і відчуття міри», але й принципової єдності ілюстрацій та тексту. Особливо, десь навіть надмірно, українські видавці приділяли увагу зовнішньому вигляду книги, поєднанню матеріальної конструкції зі змістом, переконуючи покупця привабливістю видання своїм зовнішнім виглядом.

Розмаїття українських періодичних видань в галузі образотворчого мистецтва наприкінці XIX – початку XX століття було доволі значним, але випуск чималої кількості таких часописів завершувався на одному – двох номерах. Очевидно, причиною були вимоги до таких видань: висока якість ілюстративного супроводу, що передбачало додаткові витрати на якісне поліграфічне виконання, збільшуючи вартість одного примірника в кілька разів, порівняно з іншими часописами. Ті видання, що виходили у світ, мають цінний інформаційний потенціал, оскільки залишилися і на сьогодні джерелом наукових досліджень у галузі культурології, мистецтвознавства, книгознавства, бібліографознавства, історії журналістики тощо

Великий бібліографічний огляд лубочних книжок, випущених 1887 – початку 90-х років XIX століття, розмістив на сторінках часопису «Зоря» А. Кримський (1861-1942 рр.). «В його праці ... характеризувався 34 видання, розраховані на невимогливу читачку публіку. Огляд А. Кримського викликав негативну реакцію в І. Франка. Він дорікав автору за витрачені сили на працю, яка не має серйозного громадського значення» [13; 161]. На той час важливого значення набували пошуки нових видань з історії літератури, критики та фольклору.

А. Кримський продовжував працювати з науково-бібліографічною метою, досліджуючи творчість Т. Шевченка. У листі до В. Левицького «...він робить огляд журналу «Живописное обозрение» за 1889 рік, повідомляючи, що там уміщено портрет Кобзаря з текстівкою і малюнок Наумова «Катерина» [8; 304].

В останні роки XIX століття, за визначенням О. Дея [12; 128-206], видання дитячої літератури відокремлюється в самостійну галузь книжкової справи. З огляду на художнє оформлення української книжки для дітей, спостерігаються і кількісні, і якісні зміни. В світ виходять книги, ілюстровані талановитими художниками: К. Трутовським, Т. Копистинським, Г. Коваленком та ін.

Вивчаючи ілюстративний супровід журналу «Дзвінок», С. Велігоцька акцентує увагу на українських дитячих журналах, що виходили в Галичині й за змістом та художнім оформленням не поступались іншим ілюстрованим часописам того часу. «Дзвінок» видавався «Руським товариством педагогічним» в 1890-1914 рр. у Львові. Журнал характеризувався досить високою поліграфічною культурою. Це спостерігалось і у вирішенні заголовної сторінки часопису, і в розміщенні основного тексту, і у використанні шрифтів, і в загальному графічному вирішенні журналу, і особливо – в ілюстративному супроводі [7; 97].

Знаковою подією у видавничій діяльності в галузі образотворчого мистецтва став вихід альбому «З української старовини» М. Самокиша і С. Васильківського (1900 р.), що на нинішній день є зразком ілюстрованого видання з історії України. Альбом перевиданий видавництвом «Мистецтво» та значно доповнений додатками у 1991 році, які раніше не оприлюднювались і знаходились у закритих музейних та архівних фондах України. У дослідженні «Раритетні видання з історії України» Н. Белічко зауважує: «... майже 90 років, попри всі заборони, саме перше видання «З історії української старовини» прислужилося справі збереження історичних коренів українського народу, його національної своєрідності. І все ж, незважаючи на історичну фундаментальність та художню майстерність виконання самого альбому, сам факт його наявності констатується мимохідь, двома-трьома абзацами навіть у ґрунтовних монографіях» [4; 127]. Авторка публікації провела глибокий історичний огляд умов і передумов виходу у світ альбому «З української старовини», вивчила мистецьке навантаження видання, подала короткі біографічні відомості про авторів альбому, що є важливим при виявленні та дослідженні видань образотворчого характеру.

М. Самокиш та С. Васильківський працювали й надалі над виданням літератури з історії українського народного орнаменту. Як наслідок цієї діяльності, у світ вийшов альбом, присвячений українській народній вишивці: «Мотиви українського орнаменту» (1912 р.).

У той час активно розвивається галузева видавнича справа в невеликих містечках. Одним із таких центрів західноукраїнських земель стала Коломия. Видавнича справа тут значно розвивається завдяки меценатству купця Якова Оренштейна (1875-1943 рр.). «У його «Галицькій накладні» побачило світ кількості книжок і мистецьки оформлених поштових листівок» [25; 25].

Початок XX століття характеризують як « ... «срібний вік» української культури: вона багата змістом і високопрофесійна виконанням, досягає багатоманітності форм і стилів, створює розгалужені структури та функціональні інституції» [11; 100]. У той час активно працює Наукове товариство ім. Т. Шевченка у Львові, яке впродовж 1892-1917 рр. активізувало діяльність із ведення та докладної подачі поточної бібліографічної інформації на сторінках наукових «Записок». Діячами товариства переважно розписувалась українознавча література.

Загалом за весь період існування Наукового товариства ім. Т. Шевченка підготовлено і опубліковано 120 томів наукових «Записок», серед яких «Етнографічний збірник» (35 томів), «Матеріали до української етнології» (14 томів), збірники матеріалів історико-філософської секції (15 томів), філологічної, з соціально-економічних питань, юридичних, культури та мистецтва [11; 96].

Серед відомих дослідників українського іконопису та образотворчого мистецтва Наукового товариства імені Т. Шевченка є видатний український мовознавець, мистецтвознавець, бібліолог, засновник та керівник Національного музею у Львові І. Свенціцький (1876-1956 рр.). У його фундаментальному дослідженні «Початки книгопечатання на землях України» (1924 р.) охоплено витoki та розвиток українського друкарства XVI-XVIII століття, де досліджено діяльність відомих друкарів і видавничих осередків, їх внесок у історію культури та мистецтва нашого народу [32]. Автор професійно і ґрунтовно проаналізував особливості художнього оформлення українських стародруків, найперше, їх ілюстрації, що стали здобутками мистецьких досягнень, в основному невідомих художників.

Закладення професійного фундаменту, започаткованого науковцями НТШ, дає змогу теперішньому поколінню докладно вивчати історію України, її культуру та мистецтво, захоплюватися та дивуватися з національно-культурного рівня нашого народу, наукові видання якого і до сьогодні служать прикладом для наслідування.

Фундаментальним дослідженням діяльності Наукового товариства імені Т. Шевченка є праця Н. Черниш «Бібліографічна комісія НТШ як центр дослідження української книги (1909-1939)», де авторка, крім інших значних постатей НТШ, приділила значну увагу діяльності та творчій спадщині І. Свенціцького [42; 108-128]. Н. Черниш, характеризуючи його бібліографічну діяльність, зауважує на глибині методичних підходів дослідника до описування рукописів. «Описи рукописів І. Свенціцьким включають, як звичайно, такі відомості: характеристика матеріальної конструкції (форми оправи); індивідуальні особливості письма; визначення основних рис художньо-технічного оформлення; аналіз мовних особливостей та маргінальних записів; чітке усталення періоду (дати) та місця написання; порівняння рукопису з сучасними і попередніми друкованими виданнями [42; 112]». Такий підхід свідчить про фахове мистецьке ставлення науковця до бібліографування рукописів, що є цінним здобутком в галузі книжкового мистецтва.

Серед низки вчених, що зробили значний внесок у розвиток книжкового мистецтва – О. Новицький (1862-1934 рр.), український вчений, котрий отримав звання академіка у період становлення Всеукраїнської академії наук (ВУАН). Стаття С. Колодезєвої «Бібліографічні матеріали з історії мистецтва в особовому архіві О. Новицького в Інституті рукопису Національної бібліотеки України ім. В. Вернадського» розкриває творчий доробок О. Новицького з дослідження питань мистецтва книги. Автор статті зауважує, що науковець почав цікавитись українською тематикою, «... беручи участь в організації та діяльності українського гуртка» [17; 7]. Виявлені авторкою образотворчі документи «Каталог Шевченківської виставки (до 50-річчя від дня смерті)» (1911 р.), «Звіт про Шевченківську виставку» (1911 р.), «Каталог виставки мистецьких творів» Т. Шевченка» (1911 р.) свідчать про глибокий аналіз життєвої та творчої спадщини Кобзаря О. Новицьким, що переріс у монографічне дослідження «Тарас Шевченко як маляр», видане за сприяння Наукового товариства імені Т. Шевченка у Львові (1914 р.) [27]. «У цій роботі висвітлено глибинний внутрішній світ великого Кобзаря, самодостатній для розвою його геніальності, але, на відміну від багатьох біографічних нарисів того часу, й ретельно вивчено добу Шевченка, історичний контекст його художньої творчості» [17; 8].

Із дослідження, проведеного С. Колодезєвою, довідуємось про роботу О. Новицького і над підготовкою матеріалів до «Історії українського мистецтва» та «Українського іконопису», які, на жаль, так і не були опубліковані. Зібрані і впорядковані матеріали вченого, що висвітлюють історію українського мистецтва, біографії українських художників, складені картотеки портретів українських діячів мистецтва свідчать про величезний потенціал відомого науковця, бібліографа з питань українського мистецтва, який «... не маючи вищої освіти з мистецтвознавства (він закінчив фізико-математичний факультет Московського державного університету)» [17; 3], залишив по собі цінну спадщину на ниві історії книжкового мистецтва.

Цікавою та малодослідженою постаттю в історії книжкової справи України є В. Шенфінкель (1867-1928 рр.), яка доклала чимало зусиль для розвитку мистецтва книги. Працюючи у Херсонській Громадській бібліотеці, В. Шенфінкель разом з іншими працівниками бібліотеки – М. Беккером, К. Шипинською, А. Поповою – взяла участь у складанні основного каталогу бібліотеки, опублікованого в 1897-1898 рр. Продовжуючи роботу над дослідженням друкованої продукції Херсонської бібліотеки, вона почала займатися вивченням образотворчих видань і стала автором ілюстрованих плакатів-каталогів бібліотеки з різних питань зі списками рекомендованої літератури. «Ці каталоги наприкінці життя Віри Костянтинівни покладено в основу плакатного музею при бібліотеці та використовувались для ілюстрування великої кількості тогочасних книг» [34; 69].

Досить ґрунтовний матеріал для дослідження видавничої діяльності в галузі образотворчого мистецтва початку ХХ століття містить стаття Н. Мрачківської «Теоретична спадщина Національного музею у Львові в контексті розвитку української мистецтвознавчої думки (1905-1939 рр.)», у якій вона дослідила та проаналізувала за хронологією та тематикою видання Національного музею у Львові (НМЛ). За оцінкою Н. Черниш, наприкінці ХІХ – початку ХХ століття цей музей був осередком української духовності, скарбницею пам'яток культури та мистецтва [43; 156]. У дослідженні Н. Мрачківської ґрунтовно проаналізовано науково-дослідну діяльність В. Січинського, І. Свенціцького, В. Щербаківського, С. Гординського, М. Драгана, В. Пещанського, В. Свенціцької, М. Голубця, В. Залозецького, яка переросла у фундаментальні праці в галузі образотворчого мистецтва, видані НМЛ. Серед них: «Архітектура у різних народів і на Україні» (Л., 1910) В. Щербаківського. Автор подає описи, зарисовки, плани, фотознімки церков і дзвіниць Галичини, Буковини, Угорщини, а також житлової архітектури тогочасних західноукраїнських земель.

Значну увагу журнал «Бібліологічні вісті» приділяв питанням книжкового мистецтва, що набувало поступового розвитку в умовах українського культурного відродження 1920-х років ХХ століття. Саме в той період активно закладався фундамент національного стилю в оформленні книги, вдало поєднуючи традиції стародруків із новими естетичними тенденціями доби модернізму та конструктивізму.

На шпальтах часопису «Бібліологічні вісті» регулярно публікувалися матеріали, присвячені:

- естетиці оформлення книги – шрифтам, верстці, кольоровій гармонії, композиції обкладинки;
- українській книжковій графіці та творчості художників, які працювали над формуванням національного стилю книги;

- історії друкарства та розвитку поліграфічних технологій;
- порівняльним дослідженням українського книжкового мистецтва у контексті європейських тенденцій.

Публікації поєднували науковий аналіз, мистецтвознавчі розвідки та критичні огляди нових видань. Серед найактивніших авторів журналу варто відзначити:

- Юрія Меженка, який підкреслював роль художньої форми як засобу вираження змісту книги та важливість узгодженості тексту й оформлення;

- Павла Ковжуна, що досліджував естетику української книжкової графіки, творчість Георгія Нарбута, Роберта Лісовського, Василя Кричевського;

- Федора Ернста – автора розвідок про історію українського друкарства та художні особливості стародруків;

- Дмитра Антоновича та Миколу Голубця, які розглядали українську книгу як складову національної культури.

Ці автори не лише теоретично осмислювали мистецтво книги, а й практично впливали на формування художніх стандартів українського книговидавництва.

«Бібліологічні вісті» стали своєрідним центром наукової рефлексії над книгою як синтетичним видом мистецтва, у якому поєднуються слово, зображення і техніка друку. Видання сприяло:

- становленню української школи книжкового дизайну;
- розвитку наукової бібліології як комплексної дисципліни;
- формуванню естетичних критеріїв оцінювання книги;
- збереженню і популяризації національної мистецької традиції.

Публікації журналу стали важливим джерелом для подальших досліджень історії українського друкарства і книжкового оформлення ХХ століття.

Через брак комплектів досліджуваного видання, «що став бібліографічною рідкістю» [5; 12], виникла потреба представити сучасним дослідникам історії та мистецтва книги матеріали з питань книжкового мистецтва, що розміщуються на сторінках «Бібліологічних вістей».

У вступній статті С. Білоконя до бібліографічного покажчика змісту журналу «Бібліологічні вісті» (1923-1930) – ««Бібліологічні вісті»: місце в культурі» описано історію заснування та умови діяльності часопису в реаліях тогочасних політичних подій. С. Білокінь слушно зазначає: ««Бібліологічні вісті» йшли одверто урозріз з усім, що діялося під «зорею Кремля»» [5; 8]. Це твердження доводять публікації журналу з питань образотворчого мистецтва, у яких досліджувалася творчість українських митців.

На сторінках журналу українські книгознавці та мистецтвознавці багаторазово аналізують питання мистецтва книги. Автори цих статей ще задовго до виходу енциклопедичних видань, присвячених питанням дослідження книги, її історії, теорії, мистецтва, інше, визначили важливість таких публікацій. Адже книжкове мистецтво – це синтетичне просторове мистецтво, що формує книгу як цілісний художній предмет, що поряд із функціональними і технічними якостями, наділений тісно пов'язаною з ним образністю. Художнє вирішення обкладинки часопису доводить думку про високу видавничу і художню культуру редакторів. «Всього на обкладинках і титулах «Бібліологічних вістей» використано 7 видавничих марок УНІКу: 2 – В. Кричевського, 1 – Ю. Михайліва, 2 – А. Середи, 2 – невідомого художника. Вони вдало поєднуються із шрифтами і рамкою на обкладинках, справляють приємне враження на читача» [5; 13].

Зміст покажчика «Бібліологічні вісті» (1923-1930) розроблено за специфікою матеріалів, які публікувались на сторінках часопису. Розділи ґрунтуються на системі книгознавства, якої дотримувався Ю. Меженко – головний редактор «Бібліологічних вістей»: 1 розділ – книговиробництво (видавнича справа, поліграфія, мистецтво книги,

преса); 2 розділ – книгопис (книгознавство, історія книги, бібліографія); 3 розділ – книгорозповсюдження (бібліотечна справа, книжкова торгівля, пропаганда книги). В цих розділах увесь матеріал згруповано за конкретними параграфами, підрозділами та рубриками. Наприклад, до розділу «Мистецтво книги» входять підрозділи: «Теоретичні праці», «Видання з мистецтва», «Мистецтво українських стародруків» із параграфом «Словники граверів», «Плакати», «Художники книги» з параграфом «Георгій Нарбут».

Останній підрозділ є промовистим, оскільки чимала кількість публікацій, розміщених на шпальтах «Бібліологічних вістей», присвячена відомому українському художнику, графіку Г. Нарбуту. Це статті П. Баліцького «Спогади про Нарбута», Е. Голлербаха «Г. І. Нарбут як майстер обгортки» та його ж «Книжні знаки Г. Нарбута», Ф. Ернста «Георгій Нарбут та нова українська книга», Ю. Михайліва «Фрагменти спогадів про Г. І. Нарбута» (Бібліологічні вісті. 1926. № 3), який є винятковим для дослідників життя і творчості художника, графіка.

На сторінках часопису велика увага приділялася створенню українського шрифту. Митці розробляли кириличні гарнітури, які поєднували читабельність із декоративністю.

Г. Нарбут став одним із перших, хто створив оригінальний український шрифт, заклавши основи національної графічної школи.

Дослідження творчості Г. Нарбута продовжилось на сторінках «Бібліологічних вістей» у 1927 році, № 1. Статті М. Зерова «Мої зустрічі з Нарбутом», М. Бурячека «Спогади про Г. І. Нарбута» та С. Таранушенка «Згадка про Нарбута» доводять зацікавленість мистецької та наукової еліти постаттю художника.

Н. Солонська, досліджуючи журнал як унікальне явище в галузі не лише книгознавства, але й мистецтвознавства, серед його дописувачів виділяє дослідників українського образотворчого мистецтва, а саме зупиняється на постаті архітектора та графіка В. Січинського (1894-1962 рр.) [39]. У науковому арсеналі В. Січинського – 617 опублікованих наукових праць, що акумульовано у підготовлененому і випущеному Львівською ННБ ім. В. Стефаника НАН України біобібліографічному покажчику «Володимир Січинський» (Львів, 1996) за редакцією С. Костюка [14].

У журналі «Бібліологічні вісті» В. Січинський оприлюднив наукову розвідку про цікавого художника та книжкового графіка, підопічного Г. Нарбута – Роберта Лісовського [37].

Н. Солонська, вивчаючи українську книгознавчу пресу, пише: «Учень Георгія Нарбута – оригінальний художник та чудовий книжковий графік Роберт Лісовський, за походженням німець, учився в Миргородській мистецько-промисловій школі, у Київській мистецькій школі, в Українській академії мистецтв у Києві, він розробник обкладинки до тичинівських «Сонячних кларнетів» (1919-1920) [39; 428].

В. Січинський дослідив співпрацю Р. Лісовського з такими київськими видавництвами як: «Вернигора» «Грунт», «Сяйво», «Фламінго», «Музагет» та львівськими видавництвами періодики – «Молода Україна» та «Українське Мистецтво», для яких художник-графік виконував різні творчі роботи (заставки, кінцівки, обкладинки, початкові літери тощо).

Описуючи особливості творчого хисту Р. Лісовського, В. Січинський писав: «Особлива архітектоніка книжної графіки, рівновага і розмірність композиції, ритм і метр лінії, акцентування і підкреслення важливого, закони площі і рисункових обрисів – все це залежить, як у Нарбута, так і у Лісовського, від того чи іншого призначення рисунку, від конструктивних і технічних особливостей окремих частин книжки» [37; 91].

Вагомим аргументом досліджень з історії українського друку в галузі образотворчого мистецтва початку XX століття є огляд В. Січинського в часописі «Бібліологічні вісті», який торкається 1917-1927 рр. У публікації С. Костюка «Володимир Січинський – бібліограф літератури з питань українського мистецтва» бачимо, що Володимир Січинський, характеризуючи видання В. Модзалевського «Украинское искусство» (Чернігів, 1917), відзначив, що «в той період було мало публікацій з українського мистецтва. Матеріали того часу друкувалися переважно в журналі «Наше минуле» (Київ)» [8; 55]. За дослідженнями цього ж автора, Володимир Січинський звертався до творчості Г. Нарбута, О. Мурашка, Д. Безперого, І. Похитонов, П. Холодного. У часописі «Стара Україна», вперше розміщений список літератури В. Січинського з питань українського мистецтва. Цінним є те, що до описів більшості видань подані рецензії [14; 54].

На шпальтах часопису «Бібліологічні вісті» (1927, № 4) В. Січинський публікує своє дослідження про молодого українського графіка П. Ковжуна. Вчений звертає увагу на оригінальну манеру митця, який був випускником Київської художньої школи. Він зазначає: «Обсяг мистецьких інтересів Павла Ковжуна різноманітний: працював над настінним і станковим малярством, театральною декорацією, відомий як карикатурист, дає плакат і ужиткову (промислову) графіку, але його сферою залишається передовсім книжна оздоба графіка (обкладинка, фронтисписи, титульні сторінки, ex-libris'и, заголовки, кінцівки, видавничі знаки)» [36; 78]. Обдарований юнак, ще навчаючись у молодших класах Київської художньої школи, дебютує із своїми роботами (у 1910 р. – М. Ш.) на сторінках часописів «Маяк», «Вогні», «Дзвін».

На сторінках досліджуваного часопису знайшло місце цікаве дослідження А. Артюхової «К. О. Трутовський – ілюстратор», з якого дізнаємось про мистецьку діяльність К. Трутовського в «Киевской Старине», «Русском Художественном Архиве», «Русском Обозрении» впродовж 80-90-х рр. XIX століття. На думку автора статті, ця діяльність «була переважно літературного характеру, рисунки лише доповнювали її, – вони не мають

такого значіння, як ілюстрації до літературних творів. Найвиразніші і цікавіші з останніх припадають на 60-70 рр., період розквіту творчості художника. Визначніші з них – до Крилова, Гоголя, Шевченка» [1; 82].

Для дослідників історії книжкового мистецтва цікавою є праця П. Попова «Матеріали до словника українських граверів XVII-XIX вв.», яка у вересні 1925 року премійована Всеукраїнською Академією Наук [5; 35] «Матеріали до словника українських граверів XVII-XIX вв.» друкувалися на сторінках «Бібліологічних вістей» з 1925 р. до 1927 р. Загальне число гравюр у «Матеріалах...» – 1615. За часом походження вони належать майже порівну до XVII, XVIII, XIX століття [29; 82]. Публікації кожного разу оздоблювалися гравюрами українських митців як релігійного, так і світського характеру.

Параграф «Мистецтво українських стародруків» бібліографічного видання «Бібліологічні вісті» (1923-1930)» включає дев'ять публікацій, серед яких стаття Д. Щербаківського «Золотарська оправа книжки в XVI-XIX ст. на Україні» [47], де здійснено аналіз типів та видів обкладинок XVI-XIX століття. Тут бачимо характеристику композиції та орнаменти книг XVI-XIX ст., а також досить концентровано формулюються завдання для дослідників.

Сталінські репресії тих часів не оминули й фахове наукове видання «Бібліологічні вісті». У 1930 році припинив свою діяльність Український науковий інститут книгознавства, а з ним і часопис «Бібліологічні вісті». Гоніння торкнулись не лише членів редколегії, авторів статей часопису, але й звичайних працівників, які за вигаданими справами були або знищені владою фізично, або залишені без можливості займатися науковою діяльністю.

Загалом, здійснений на сторінках журналу «Бібліологічні вісті» розгляд творчості українських митців, графіків Г. Нарбута, Т. Шевченка, К. О. Трутовського, М. Кирнарського, Р. Лісовського, П. Ковжуна, Л. Хіжинського, М. В. Алексеєва, П. М. Боклевського та інших може спонукати до наукової діяльності сучасних дослідників в галузі історії української культури, історії книгознавства та мистецтвознавства.

Вага часопису «Бібліологічні вісті» в історії книжкового мистецтва та видавничої діяльності України є беззаперечним. Оприлюднюючи інформацію про здобутки книжкового мистецтва минулого, редакція на чолі з головним редактором Ю. Меженком, прагнула виховувати фахівців-поліграфістів і художників, які будуть створювати книгу нового зразка. Сьогодні, звертаючись до творчого доробку журналу, знаходимо неоціненні матеріали про розвиток в Україні книжкового мистецтва.

Публікації з питань мистецтва книги 1920–1930-х років XX століття стали підґрунтям для подальших досліджень з теорії та практики оформлення книги в Україні. Вони визначили ключові принципи взаємодії тексту і зображення, стилістичної єдності та культурної ідентичності видання. Журнал «Бібліологічні вісті» посів важливе місце у формуванні фахового дискурсу про книгу як мистецьке явище.

Варто окремо зупинитись на постаті головного редактора часопису «Бібліологічні вісті» – Ю. О. Меженка (1892-1969 рр.) – науковець, дослідник української бібліографії, бібліотекознавства та літературознавства. Обставини його життя відбулись так, що багато вагомих його проектів були реалізовані за межами України.

Ім'я Юрія Олексійовича також пов'язане з літературним процесом 1920-х рр. Він був одним із засновників журналу «Музагет» (1919р.), який згуртував найсильніше мистецьке об'єднання «символістів». Активно спілкувався з редакціями часописів, які виступали на боці національно-визвольних змагань українського народу, захищаючи гуманістичну та демократичну складову національної культури, а саме з часописами й збірниками: «Книгар», «Шлях», «Літературно-критичний альманах», «Гроно» [40; 91].

У першій половині 1920-х років Ю. Меженко виступав у якості «основоположника нової української критики», був автором статей про творчість В. Кобилянського, П. Тичини, М. Хвильового, Є. Плужника, а також рецензій на збірки творів Д. Загула, М. Рильського, П. Тичини, М. Хвильового та інших; брав активну участь у літературних дискусіях; створив низку важливих програмних праць з українського літературознавства полемічного характеру, в яких виявив себе «як критик з тонким смаком і гострим зором» [40; 84].

Із 1922 р. розпочався найплідніший період діяльності Ю. Меженка в галузі українського книгознавства: у той період він очолив створений на базі Книжної палати – Український науковий інститут книгознавства (УНІК). Саме тоді вчений, редактор підготував бібліотечку книжок з українського книгознавства, написав низку наукових публікацій, присвячених особливостям функціонування бібліографічної роботи в Україні. Чимало сил дослідник віддав створенню та редагуванню одного з кращих книгознавчих журналів «Бібліологічні вісті» (1923-1930) та «Праці УНІКу» (1926-1930). Ю. Меженко не лише редагував журнали, але й визначав їх концепцію: систематичне вивчення книги як соціального й естетичного явища. Він також був фундатором та теоретиком книжкової культури.

У своїх статтях обґрунтовував поняття «книгознавство» як комплексної науки, що охоплює бібліографію, поліграфію, мистецтво книги, психологію читання тощо. А ще в його професійному активі – численні лекції на бібліотечних та бібліографічних курсах у Києві, Харкові, Чернігові, Ніжині, Вінниці; організація власної аспірантури; підготовча робота зі створення Музею книги. Вчений також був активним організатором інтелектуального середовища. Навколо журналу сформувалося коло фахівців – М. Сагарда, В. Ігнатієнко, О. Дорошкевич, С. Єфремов, П. Попов та ін. Реалізовувалась співпраця учених Заходу та Сходу України, з українськими науковцями з Праги, Варшави, Парижа, Берліна. Одночасно Юрій

Олексійович багато енергії віддав теоретичному обґрунтуванню ідеї створення української національної бібліографії, а з кінця 1920-х рр. почав її втілення – Український бібліографічний репертуар (УБР).

У 1923 році в стінах Українського наукового інституту книгознавства пройшла «Перша Всеукраїнська виставка друку», де репрезентовано 25 тис. експонатів друкованої продукції: книги, газети, журнали, ноти, плакати та ін.), друковані як в Україні, так і за її межами. Виставка стала вагомою подією у культурному житті України, в її національному відродженні 1920-х років XX століття.

За період на чолі УНІКу Ю. Меженком інститут «...за своїм рівнем досягнув значення і положення одного з найактивніших центрів книгознавства не лише в Радянському Союзі, але й в усьому світі...», – писав у 1970 р. польський учений К. Мігонь [50; 72].

У 1930 р. почалась розгорнута кампанія проти Юрія Олексійовича і очолюваного ним інституту, часопису «Бібліологічні вісті». УНІК розгромили, поклавши кінець «націоналістичному клубу». Так завершився короткий, але найвагоміший етап в українському книгознавстві, у біографії самого Ю. Меженка.

Ще перебуваючи в Україні, Ю. Меженко розпочав роботу над створенням метабібліографічного покажчика, присвяченого Т. Шевченку. Як відомо, одним з його найбільших захоплень стало вивчення життєвого шляху та творчості Т. Шевченка. Ю. Меженко зібрав унікальну всесвітньовідому колекцію Шевченкіани (майже 15 тис. експонатів), активно займався бібліографією шевченкознавства. Окрім підготовки покажчиків, які облікували твори відомого українського письменника та художника і літературу про нього, Ю. Меженко працював над бібліографією шевченкіани другого ступеня. Про це свідчить листування, виявлене Н. Стрішенець [40] та М. Вальо [21]. «... лист колишньої співробітниці УНІКу В. В. Шпілевич до нього від 12 квітня 1940 р.: «Маючи відомості, що Ви працюєте над бібліографією «Кобзарів» Т. Г. Шевченка за сто років, з 1840-1940, просимо сповістити нас, чи не погодилися б Ви передати цю роботу Ювілейній Шевченківській виставці, та на яких саме умовах. Також нас цікавить бібліографія бібліографів Т. Г. Шевченка». У відповідь 18 квітня 1940 р. Ю. Меженко писав: «...Для Вас значно зручніш... використати прекрасну бібліографію В. В. Дорошенка. ... В цій дуже повній бібліографії зібрані всі відомості про всі видання Шевченкових творів та про все, що про них надруковано. ... Щодо другої теми, то я охоче надішлю до Вас складену мною бібліографію Шевченківської бібліографії. В цю роботу входить понад 120 бібліографій» [40; 70]. У листі до В. Дорошенка від 26 червня 1940 р. він зазначав: «Саме зараз я для Києва роблю «бібліографію Шевченківської бібліографії». Зібрав я щось понад 125 бібліографій, та з них хіба що 25 варті доброго слова, а решта – мотлох» [21; 98].

До покажчика бібліографічних посібників про Т. Шевченка, укладеного Ю. Меженком, увійшли відомості про окремо видані, внутрішньокнижкові, внутрішньожурнальні та пристатейні БП. Не були включені списки до ювілейних дат та списки з енциклопедій. Бібліографічні описи супроводжувалися анотаціями, в яких зазначався характер та обсяг літератури, включеної до конкретного бібліографічного джерела [40; 70]. Покажчик не був опублікований. Це й не дивно, якщо проаналізувати, які бібліографічні праці увійшли до видання: «Важніші праці про Шевченка; покажчик статей в польській пресі на 100-річчя Т. Г. Шевченка» Б. Лепкого, бібліографічні праці М. Рудинського, С. Єфремова, М. Возняка, «Шевченкознавство за останнє десятиліття» (1914-1924), «Покажчик видань Шевченкових творів та спис бібліографічних праць про Шевченка» В. Дорошенка [40; 71]. Зокрема, остання із згаданих праць В. Дорошенка у «Радянській Україні» була піддана критиці, оскільки в ній «виявилася насамперед буржуазно-націоналістична концепція автора».

Незважаючи на те, що покажчик не був надрукований, Ю. Меженко продовжив роботу над ним. У листі від 17 липня 1962 р. за підписом Ю. Меженка та Ф. Сарани до директора Всесоюзної Книжкової палати М. Кухаркова зазначено: «... Ми працюємо над бібліографією Шевченківських бібліографій за 1860-1962 рр. ... Чи зможе видавництво Всесоюзної Книжкової палати взяти на себе видання нашої роботи?» [40; 71]. Однак й у Москві Ю. Меженка спіткала невдача – покажчик залишився неопублікованим.

Ф. Максименко ще в 1974 році вказував на необхідність врятувати від забуття та загибелі ті завершені БП, які з тієї чи іншої причини не були опубліковані [40; 12]. І на даний час в Україні це питання залишається актуальним. Надзвичайно бажано, щоб рукописний покажчик Ю. Меженка «Бібліографія Шевченківської бібліографії» був виданий у наш час і посів гідне місце в переліку українських метабібліографічних покажчиків.

Вагомим ресурсом із виявлення інформації в розрізі нашого дослідження став «Бібліографічний покажчик статей по музейництву і мистецтву, поміщених в газеті «Діло» в річниках 1-45 (1882-1927)» за редакцією Є. Пеленського. У передмові на передрук машинописного екземпляру цього покажчика, за авторства С. Костюка, дізнаємось, що «газета «Діло» друкувалась у Львові у 1880-1939 рр. із перервами (від 5.IX.1914 до 15.IX.1915 рр. під час захоплення Галичини російськими військами і від 29.IX.1918 р. по 1920 р., коли польська влада неодноразово закривала газету)» [5; 3]. Вищезгаданий часопис є цінним джерелом інформації з різноманітних питань, а найбільше з питань мистецтва, культури та історії. Напрямок образотворчого мистецтва відтворено у розділі «Мистецтво і культура», який ділиться на декілька підрозділів і рубрик.

Важливим джерелом нашого дослідження стали матеріали до бібліографії періодичних видань М. Мартинюка [23], де автор дослідив роботу українських періодичних видань 1914-1939 років, переважно

львівських, у тому числі в галузі образотворчого мистецтва. Бібліографічна характеристика автора до видання вміщує тематичну спрямованість, місце видання, періодичність та роки виходу часопису у світ, іноді згадуються співробітники видавництва. Наприклад, зазначено, що такі видання з образотворчого мистецтва як:

– «Життя і Мистецтво: ілюстрований український журнал», місячник. Виходив у Львові у 1920-1921 роках. Працівниками журналу були А. Білецький, М. Голубець, К. Поліщук, Ф. Савченко та ін.

– «Мистецтво: ілюстрований мистецький журнал» (орган Асоціації Незалежних українських мистців), щоквартальник. Друкувався у Львові в 1932-1936 роках. Співробітниками часопису були М. Бутович, І. Іванець, М. Голубець, М. Андрієнко-Нечитайло, Т. Грановський, М. Дольницька, М. Осінчук, М. Драган, І. Свенціцький, В. Січинський та ін.

– Ілюстрований журнал, призначений працівникам у галузі мистецтва, фільмів, моди, гумору та сатири – «Ми і світ: ілюстрація, мистецтво, фільми, мода», щомісячник. Видавався у Львові у 1938-1939 роках за редакцією М. Левицького.

– Видання, присвячене дослідженню історії українського мистецтва і культури – «Мистецтво і культура». Видавалося мистецько-історичною семінарією Богословської Академії у Львові у 1939 році. Властивістю журналу став багатий ілюстративний супровід, але, на жаль, вийшло лише одне видання часопису.

– «Червоний шлях» – видання, адресоване дослідникам мистецтва і культури Правобережної України з 1923 р. до 1936 р. Часопис відіграв позитивну роль у публікації наукових розвідок із питань книжкового мистецтва.

В «Історії українського мистецтва» подаються відомості про діяльність М. Самокиша, який напередодні жовтневих подій 1917 року брав участь в оформленні українського журналу «Українська хата», та Г. Нарбута і В. Кричевського, які стали основоположниками нової української книжкової графіки [44; 276].

Досліджуючи львівську мистецьку пресу 30-х років ХХ століття, О. Серeda зазначає, що на думку редакції видавництва «На порозі», першим відчув потребу в ілюстрованих часописах Т. Шевченко, задумавши напередодні свого заслання видавати гарно ілюстрований журнал «Живописна Україна» [33; 114]. У 90-ті роки ХІХ століття задум частково втілювався у журналі «Зоря», що видавався у Львові. Далі, як зазначає О. Серeda, цю ідею продовжували втілювати львівські часописи «Дзвін» (1905-1906, видавець Осип Шпитко (Щипавка), «Руська Хата» (за ред. Р. Сембратовича), ілюстрований літературно-науковий додаток «Діла» – тижневик «Неділя» (1911-1912). «Згодом «Ілюстрована Україна», яка виходила впродовж двох років перед Першою світовою війною і була першою газетою на галицькому ґрунті, в якій ілюстрація відігравала провідну, а не додаткову роль» [33; 110].

Вагомим для вивчення історії періодики в галузі образотворчого мистецтва став матеріал, поданий у науковій публікації О. Середи «Українські мистецькі часописи-ефемериди Львова 30-х рр. ХХ ст.: умови функціонування та причини зникнення» [33]. З неї дізнаємось, що у період 30-х років ХХ століття розвиток образотворчого, декоративно-ужиткового мистецтва перебував у «справжньому духовному гетто» [33; 110]. Незважаючи на це, світ побачив значне число літературних і мистецьких часописів: «Мистецтво і Культура» (1930 р.), «Література. Мистецтво. Наука» (1931-1932 рр.), «Мистецтво» (1932-1936 рр.), «Вістник» (1933-1939 рр.), «Ілюстрована газета» (1933 р.), «Критика» (1933 р.), «Назустріч» (1934-1938 рр.), «Обрії» (1936-1937 рр.), «Хрест Меча» (1937 р.), «Напередодні» (1937-1938 рр.), «Мистецтво і Світ» (1938 р.), «Вість» (1938 р.), «Ми і Світ» (1938-1939 рр.) [33; 110].

Як зазначає О. Серeda, до мистецьких видавничих проєктів, які вийшли лише одним виданням належать: «Світ» (додаток до «Неділі») (1931 р.), «Карби» (1933 р.), «Українська Ілюстрація» (1934 р.) та «Мистецтво і Культура» (1939 р.). Ці часописи формували своєрідне прагнення до розуміння духовної краси через естетичний вплив на читачів.

Висновки. Книжкове мистецтво України кінця ХІХ – першої третини ХХ століття стало яскравою сторінкою історії національної культури. Воно втілювало прагнення митців до поєднання національної самобутності з модерними формами європейського авангарду. Незважаючи на трагічні наслідки ідеологічного тиску, саме той період заклав підвалини сучасного українського графічного дизайну й книжкової естетики.

Аналіз матеріалів журналу «Бібліологічні вісті» (1923–1930 рр.) свідчить про його ключову роль у розвитку української культури книги. Видання об'єднало науковий, мистецтвознавчий і практичний підходи до книжкового мистецтва, сформувало середовище, у якому визрівали засади сучасного українського книжкового дизайну.

Діяльність Ю. Меженка і журналу «Бібліологічні вісті» не лише фіксували тенденції доби, а й активно формували художній смак та професійні стандарти у галузі книговидавництва, залишаючись цінним історико-культурним джерелом для дослідників української книги.

Дослідження з питань книжкового мистецтва 1920–1930-х років стали фундаментом для подальшого розвитку теорії та практики оформлення книги в Україні. Вони визначили ключові принципи взаємодії тексту і зображення, стилістичної єдності та культурної ідентичності видання. Журнал «Бібліологічні вісті» посів важливе місце у формуванні фахового дискурсу про книгу як мистецьке явище.

Список використаної літератури:

1. Артюхова А. К. О. Трутовський – ілюстратор. *Бібліолог. вісті*. 1929. № 2/3. С. 66-83.
2. Артюхова А. К. Виставка ілюстрацій та ілюстрованих видань творів Шевченка. *Бібліолог. вісті*. 1930. № 2. С. 130-133.
3. Атрибуція і експертиза книжкових пам'яток: з досвіду Інституту книгознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: кол. монографія; за ред. Л. Дубровіної та ін. Київ: Академперіодика, 2024. 400 с.
4. Белічко Н. Раритетні видання з історії України: (альбом Д. І. Яворницького, С. І. Васильківського, М. С. Самокиша «З української старовини» та серія листівок А. А. Ждахи за мотивами українських народних пісень). *Рукописна спадщина України і археографічні дослідження унікальних архівних та бібліотечних фондів*. Київ, 1994. Вип. 2. С. 126-135.
5. Бібліологічні вісті (1923-1930): сист. анот. покажч. змісту; Нац. парлам. б-ка України; уклад. Г. І. Ковальчук; наук. ред. С. І. Білокінь. Київ: Абрис, 1996. 159 с.
6. Білоцерківська Г. Друкарня Кульженків. *Бібліотечний вісник*, Київ, 1995. № 1. С. 19.
7. Велігодська С. О. Ілюстрація в журналі «Дзвінок». *Бібліотекознавство та бібліографія: міжвідом. республік. зб. ст.* Харків: Ред.-вид. вид. Кн. палати УРСР, 1970. Вип. 9. С. 94-100.
8. Веркалець М. Вступне слово до ст. А. Кримського «Т. Г. Шевченко: Неопублікована стаття»; *Наука і культура*. Україна: щоріч.; АН УРСР, Т-во «Знання». Київ, 1989. Вип. 23. С. 304-305.
9. Галькевич Т. Ілюстрована поштівка початку XX ст. як документ епохи (Київ на ілюстрованих поштівках). *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 1998. Вип. 1. Бібліотека. Наука. Культура. Інформація. С. 134-145.
10. Дзира І. Наукова спадщина Павла Балицького в галузі книгознавства та історії книги. *Рукописна та книжкова спадщина України і археографічні дослідження унікальних архівних та бібліотечних фондів*. Київ, 2025. Вип. 4 (39). С. 144-159.
11. Дзюба І. Культурна спадщина і культурне майбуття; *Наука і культура. Україна: щоріч.*; АН УРСР, Т-во «Знання». Київ, 1990. Вип. 24. С. 92-106.
12. Книга і друкарство на Україні; авт. кол.: О. І. Дей та ін.; АН УРСР, Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнографії ім. М. Т. Рильського. Київ: Наук. думка, 1964. 314 с.
13. Корнейчик І. І. Історія української бібліографії. Дожовтневий період: *нарис*. Київ: Ред.-вид. від. Кн. палати УРСР, 1971. 312 с.
14. Костюк С. П. Володимир Січинський – бібліограф літератури з питань українського мистецтва. *Зап. Львів. наук. б-ки ім. В. Стефаника*. Львів, 1998. Вип. 6. С. 54-59.
15. Ковальчук Г. І. Український науковий інститут книгознавства (1922-1936): монографія; наук. ред. В. І. Попик; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ: Академперіодика, 2015. 688 с.
16. Ковальчук Г. Обґрунтування поняття книжкового пам'яткознавства, його суті, структури, міждисциплінарних зв'язків. *Історико-культурні фонди Інституту книгознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: дослідження, організація доступу та створення електронного ресурсу (2000–2020)*. Київ: НБУВ, 2021. С. 24–34.
17. Колодєзева С. П. Біобібліографічні матеріали з історії мистецтва в особовому архіві О. П. Новицького в Інституті рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. *Рукописна та книжкова спадщина України*. Київ, 2000. Вип. 6. С. 3-10.
18. Лагутенко О. А. Українська книжкова та журнальна обкладинка першої третини XX століття: [Стилістичні особливості художньої мови]: автореф. дис.... канд. миств.: [спец.] 17.00.05 «Образотворче мистецтво»; Укр. акад. мистецтв. Київ, 1996. 20 с.
19. Лагутенко О. А. Українська графіка першої третини XX століття: загальноєвропейські тенденції та національні особливості розвитку: автореф. дис. д-ра миств.: [спец.] 17.00.05 «Образотворче мистецтво»; Ін-т мистецтвозн., фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України [Нац. акад. образот. мистецтва і архіт.]. Київ, 2008. 36 с.
20. Лукич В. Володимир Маковський і його твори. *Зоря*. 1896. № 11. С. 218-219.
21. Листи Юрія Меженка до львів'ян (1923-1969); авт.-упоряд. Марія Вальо; відп. ред. Л. І. Крушельницька. Львів: Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника НАН України, 2002. 324 с.
22. Лошинська Н. Відображення мистецького і політичного життя Польщі 20-30-х років XX століття у журналі «Червоний шлях»; *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського НАН України*. Київ, 2024. Вип. 70. С. 413-426.
23. Мартинюк М. Українські періодичні видання Західної України, країн Центральної та Західної Європи (1914-1939 рр.): матеріали до бібліогр.; передм. М. Вальо. Львів, 1998. 298 с.
24. Матусевич В. В. Діяльність Науково-дослідної комісії бібліотекознавства та бібліографії ВБУ в 1925-1933 рр. Київ, 1998. 120 с.
25. Монолатій І. Коломия як видавничий центр західноукраїнської провінції (друга пол. XIX – перша чверть XX ст.). *Бібліотечний вісник*, 1996. № 4. С. 24-26.
26. Низовий М. А. Вступ до книгознавства: *навч. посіб.* Київ: Кондор, 2009. 144 с.
27. Новицький О. Тарас Шевченко як маляр. Львів, 1914. 89 с.: іл.
28. Павлов В. П. Українське радянське мистецтво 1920-1930-х років. Київ: Мистецтво, 1983. 191 с.: іл. (Нариси з історії укр. мистецтва).
29. Попов П. Матеріали до словника українських граверів: Додаток І; *Бібліолог. вісті*. 1927. № 3. С. 81-110.
30. Пастушенко О. Українська книга у корпусі публікацій періодичних видань другої половини XIX століття; *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського НАН України*. Київ, 2024. Вип. 70. С. 356-364.
31. Свенціцький І. Видавнича діяльність Національного Музею у Львові у 1920 р. *Вперед*. 1920. Ч. 294. С. 3-4.
32. Свенціцький І. С. Початки книгопечатання на землях України (в пам'ять 350-ліття першої друкованої

книжки на Україні). Львів ; Жовква, 1924. 500 с.

33. Середа О. Українські мистецькі часописи-ефемериди Львова 30-х рр. XX ст. : умови функціонування та причини зникнення; *Зб. пр. наук.-дослід. центру періодики; НАН України, Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника*. Львів, 2006. Вип. 14. С. 109-117.

34. Сільванський С. Віра Костянтинівна Шенфінкель. *Журнал бібліотекознавства та бібліографії*; Всенар. б-ка України. 1930. Вип. 4. С. 65-71.

35. Січинський Володимир : біобібліогр. покажч. ; НАН України, Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника ; уклад. С. П. Костюк. Львів : ЛНБ ім. В. Стефаника, 1996. 111 с.

36. Січинський В. Книжна графіка Павла Ковжуна. *Бібліолог. вісті*. 1927. № 4. С. 78-84.

37. Січинський В. Книжна графіка Роберта Лісовського. *Бібліолог. вісті*. 1927. № 2. С. 91-96.

38. Солонська Н. Г. Преса як напрям інформаційної діяльності НБУВ. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 1998. Вип. 1. *Бібліотека. Наука. Культура. Інформація*. С. 55-63.

39. Солонська Н. Г. Українська книгознавча преса як джерело створення Українського біографічного словника («Бібліологічні вісті», 1923-1930). *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 1998. Вип. 1. *Бібліотека. Наука. Культура. Інформація*. С. 425-430.

40. Стрішенець Н. В. Бібліографічна спадщина Юрія Меженка; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 1997. 144 с.

41. Сенченко Н. Проблеми оцифрування культурної спадщини: досвід країн Балтії. *Вісник Книжкової Палати України*, 2022. № 11. С. 41-46.

42. Черниш Н. Бібліографічна комісія НТШ як центр дослідження української книги (1909-1939) : навч. посіб. Київ : Наша культура і наука, 2006. 216 с.

43. Черниш Н. Книгознавча діяльність І. Свенціцького. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2004. Вип. 13. С. 150-169.

44. Черниш Н. Концепція культури книги: досвід XIX-XX ст. та сучасні проблеми українського книговидавництва. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2003. Вип. 10. С. 273-292.

45. Шугуров М. Житє і твори Костя Трутовського. *Зоря*. 1894. № 1. С. 21-22 ; № 2. С. 41-42.

46. Шугуров Н. К. А. Трутовский и его картины и рисунки из малорусского быта. *Киев. старина*. 1889. № 5/6. С. 609-618.

47. Щербаківський Д. Золотарська оправа книжки в XVI-XIX ст. на Україні. *Бібліолог. вісті*. 1924. № 1/3. С. 101-113.

48. Koval'chuk H. From the History of Ukrainian Book Studies: On the Centenary of the Ukrainian Research Institute of Book Studies. *Lingua Franca*. 2022. Issue 8, Part I.

49. Koval'chuk H. Inkunabuły biblioteki królewskiej – Collectio Regia. Splendor i wiedza. *Biblioteka królewska Stanisława Augusta. Eseje*. Warszawa : Arx Regia, 2022. S. 73–90

50. Migoń K. Z dziejów nauki o książce. Wrocław : Ossolineum, 1979. 239 s.

References

1. Artiukhova A. K. O. Trutovskyi – iliustrator. *Biblioloh. visti*. 1929. № 2/3. S. 66-83.
2. Artiukhova A. K. Vystavka iliustratsii ta iliustrovanykh vydan tvoriv Shevchenka. *Biblioloh. visti*. 1930. № 2. S. 130-133.
3. Atrybutsiia i ekspertyza knyzhkovykh pam'iatok: z dosvidu instytutu knyhoznavstva Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho: kol. monohrafiia ; za red. L. Dubrovinoi ta in. Kyiv : Akademperiodyka, 2024. 400 s.
4. Belichko N. Raryetni vydannia z istorii Ukrainy : (albom D. I. Yavornytskoho, S. I. Vasylykivskoho, M. S. Samokysha «Z ukrainskoi starovyny» ta serii lystivok A. A. Zhdakhy za motyvamy ukrainskykh narodnykh pisen). *Rukopysna spadshchyna Ukrainy i arkhoehrafichni doslidzhennia unikalnykh arkhivnykh ta bibliotechnykh fondiv*. Kyiv, 1994. Vyp. 2. S. 126-135.
5. *Bibliolohichni visti (1923-1930) : syst. anot. pokazhch. zmistu ; Nats. parlam. b-ka Ukrainy ; uklad. H. I. Kovalchuk ; nauk. red. S. I. Bilokin*. Kyiv : Abrys, 1996. 159 s.
6. Bilotserkivska H. Drukarnia Kulzhenskiv. *Bibliotechnyi visnyk*, Kyiv, 1995. № 1. S. 19.
7. Velihodska S. O. Iliustratsiia v zhurnali «Dzvinok». *Biblioteko-znavstvo ta bibliohrafiia : mizhvidom. respublik. zb. st.* Kharkiv : Red.-vyd. vid. Kn. palaty URSR, 1970. Vyp. 9. S. 94-100.
8. Verkalets M. Vstupne slovo do st. A. Krymskoho «T. H. Shevchenko : Neopublikovana stattia» ; *Nauka i kultura. Ukraina : shchorich. ; AN URSR, T-vo «Znannia»*. Kyiv, 1989. Vyp. 23. S. 304-305.
9. Halkevych T. Iliustrovana poshtivka pochatku XX st. yak dokument epokhy (Kyiv na iliustrovanykh poshtivkakh). *Nauk. pr. Nats. b-ky Ukrainy im. V. I. Vernadskoho*. Kyiv, 1998. Vyp. 1. *Biblioteka. Nauka. Kultura. Informatsiia*. S. 134-145.
10. Dzyra I. Naukova spadshchyna Pavla Balytskoho v haluzi knyhoznavstva ta istorii knyhy. *Rukopysna ta knyzhkova spadshchyna Ukrainy i arkhoehrafichni doslidzhennia unikalnykh arkhivnykh ta bibliotechnykh fondiv*. Kyiv, 2025. Vyp. 4 (39). S. 144-159.
11. Dziuba I. Kulturna spadshchyna i kulturne maibuttia ; *Nauka i kultura. Ukraina : shchorich. ; AN URSR, T-vo «Znannia»*. Kyiv, 1990. Vyp. 24. S. 92-106.
12. Knyha i drukarstvo na Ukraini; avt. kol.: O. I. Dei ta in.; AN URSR, In-t mystetstvoznavstva, folklorystyky ta etnohrafii im. M. T. Rylskoho. Kyiv : Nauk. dumka, 1964. 314 s.
13. Kornieichyk I. I. Istoriiia ukrainskoi bibliohrafii. Dozhovtnevyi period : narysy. Kyiv : Red.-vyd. vid. Kn. palaty URSR, 1971. 312 s.
14. Kostyuk S. P. Volodymyr Sichynskyi – bibliohraf literatury z pytan ukrainskoho mystetstva. *Zap. Lviv. nauk. b-ky im. V. Stefanyka*. Lviv, 1998. Vyp. 6. S. 54-59.
15. Kovalchuk H. I. Ukrainskyi naukovyi instytut knyhoznavstva (1922-1936); nauk. red. V. I. Popyk; NAN Ukrainy, Nats. b-ka Ukrainy im. V. I. Vernadskoho. Kyiv : Akademperiodyka, 2015. 688 s.
16. Kovalchuk H. Obgruntuvanniaponiattiknyzhkovohopamiatkoznavstva, yohosuti, struktury, mizhdystsylinarnykh

- zviazkiv. *Istoryko-kulturni fondy Instytutu knyhoznavstva Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho: doslidzhennia, orhanizatsiia dostupu ta stvorennia elektronnoho resursu (2000–2020)*. Kyiv : NBUV, 2021. S. 24–34.
17. Kolodezieva S. P. Biobibliografichni materialy z istorii mystetstva v osobovomu arkhivi O. P. Novytskoho v Instytuti rukopysu Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho. *Rukopysna ta knyzhkova spadshchyna Ukrainy*. Kyiv, 2000. Vyp. 6. S. 3-10.
18. Lahutenko O. A. Ukrainska knyzhkova ta zhurnalna obkladynka pershoi tretyny KhKh stolittia : [Stylistychni osoblyvosti khudozhnoi movy] : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. mystetstvovnavstva : [spets.] 17.00.05 «Obrazotvorche mystetstvo»; Ukr. akad. mystetstv. Kyiv, 1996. 20 s.
19. Lahutenko O. A. Ukrainska hrafika pershoi tretyny KhKh stolittia : zahalnoievropeiskii tendentsii ta natsionalni osoblyvosti rozvytku : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia d-ra mystetstvovnavstva : [spets.] 17.00.05 «Obrazotvorche mystetstvo»; In-t mystetstvovn., folklorystyky ta etnologii im. M. T. Rylskoho NAN Ukrainy, [Nats. akad. obrazot. mystetstva i arkhiv.]. Kyiv, 2008. 36 s.
20. Lukych V. Volodymyr Makovskiy i yeho tvory. *Zoria*. 1896. № 11. S. 218-219.
21. Lysty Yurii Mezhenka do Lvivian (1923-1969) ; avt.-uporiad. Mariia Valo ; vidp. red. L. I. Krushelnytska. Lviv : Lviv. nauk. b-ka im. V. Stefanyka NAN Ukrainy, 2002. 324 s.
22. Loshynska N. Vidobrazhennia mystetskoho i politychnoho zhyttia Polshchi 20-30-kh rokiv XX stolittia u zhurnali «Chervonyi shliakh» ; *Nauk. pr. Nats. b-ky Ukrainy im. V. I. Vernadskoho NAN Ukrainy*. Kyiv, 2024. Vyp. 70. S. 413-426.
23. Martyniuk M. Ukrainski periodychni vydannia Zakhidnoi Ukrainy, krain Tsentralnoi ta Zakhidnoi Yevropy (1914-1939 rr.) : materialy do bibliohr.; peredm. M. Valo. Lviv, 1998. 298 s.
24. Matushevych V. V. Diialnist Naukovo-doslidnoi komisii bibliotekoznavstva ta bibliohrafii VBU v 1925–1933 rr. Kyiv, 1998. 120 s.
25. Monolatii I. Kolomyia yak vydavnychiy tsentr zakhidnoukrainskoi provintsii (druha pol. XX – persha chvert XX st.). *Biblioteknyi visnyk*, 1996. № 4. S. 24-26.
26. Nyzovyi M. A. Vstup do knyhoznavstva : navch. posib. Kyiv : Kondor, 2009. 144 s.
27. Novytskyi O. Taras Shevchenko yak maliar. Lviv, 1914. 89 s. : il.
28. Pavlov V. P. Ukrainske radianske mystetstvo 1920-1930 rokiv. Kyiv : Mystetstvo, 1983. 191 s. : il. (Narysy z istorii ukr. mystetstva).
29. Popov P. Materialy do slovnyka ukrainskykh hraveriv: Dodatok I; *Biblioloh. visti*. 1927. № 3. S. 81-110.
30. Pastushenko O. Ukrainska knyha u korpusi publikatsii periodychnykh vydan druhoi polovyny KhKh stolittia ; *Nauk. pr. Nats. b-ky Ukrainy im. V. I. Vernadskoho NAN Ukrainy*. Kyiv, 2024. Vyp. 70. S. 356-364.
31. Svientsitskyi I. Vydavnycha diialnist Natsionalnogo Muzeiu u Lvovi u 1920 r. *Vpered*. 1920. Ch. 294. S. 3-4.
32. Svientsitskyi I. S. Pochatky knyhopechatannia na zemliakh Ukrainy (v pamiat 350-littia pershoi drukovanoi knyzhky na Ukraini). Lviv ; Zhovkva, 1924. 500 s.
33. Sereda O. Ukrainski mystetski chasopysy-efemerydy Lvova 30-kh rr. XX st. : umovy funktsionuvannia ta prychny znyknennia; *Zb. pr. nauk.-doslid. tsentru periodyky; NAN Ukrainy, Lviv. nauk. b-ka im. V. Stefanyka*. Lviv, 2006. Vyp. 14. S. 109-117.
34. Silvanskyi S. Vira Kostiantynivna Shenfinkel. *Zhurnal bibliotekoznavstva ta bibliohrafii; Vsenar. b-ka Ukrainy*. 1930. Vyp. 4. S. 65-71.
35. Sichynskyi Volodymyr : biobibliohr. pokazhch. ; NAN Ukrainy, Lviv. nauk. b-ka im. V. Stefanyka ; ukklad. S. P. Kostiu. Lviv : LNB im. V. Stefanyka, 1996. 111 s.
36. Sichynskyi V. Knyzhna hrafika Pavla Kovzhuna. *Biblioloh. visti*. 1927. № 4. S. 78-84.
37. Sichynskyi V. Knyzhna hrafika Roberta Lisovskoho. *Biblioloh. visti*. 1927. № 2. S. 91-96.
38. Solonska N. H. Presa yak napriam informatsiinoi diialnosti NBUV. *Nauk. pr. Nats. b-ky Ukrainy im. V. I. Vernadskoho*. Kyiv, 1998. Vyp. 1. Biblioteka. Nauka. Kultura. Informatsiia. S. 55-63.
39. Solonska N. H. Ukrainska knyhoznavcha presa yak dzherelo stvorennia Ukrainskoho biohrafichnogo slovnyka («Bibliolohichni visti», 1923-1930). *Nauk. pr. Nats. b-ky Ukrainy im. V. I. Vernadskoho*. Kyiv, 1998. Vyp. 1. Biblioteka. Nauka. Kultura. Informatsiia. S. 425-430.
40. Strishenets N. V. Bibliohrafichna spadshchyna Yurii Mezhenka; NAN Ukrainy, *Nats. b-ka Ukrainy im. V. I. Vernadskoho*. Kyiv, 1997. 144 s.
41. Senchenko N. Problemy otsyfruvannia kulturnoi spadshchyny: dosvid krain Baltii. *Visnyk Knyzhkovoi Palaty Ukrainy*, 2022. № 11. S. 41-46
42. Chernysh N. Bibliohrafichna komisii NTSh yak tsentr doslidzhennia ukrainskoi knyhy (1909-1939) : navch. posib. Kyiv : Nasha kultura i nauka, 2006. 216 s.
43. Chernysh N. Knyhoznavcha diialnist I. Svientsitskoho. *Nauk. pr. Nats. b-ky Ukrainy im. V. I. Vernadskoho*. Kyiv, 2004. Vyp. 13. S. 150-169.
44. Chernysh N. Kontseptsiiia kultury knyhy: dosvid XIX - XX st. ta suchasni problemy ukrainskoho knyhovydannia. *Nauk. pr. Nats. b-ky Ukrainy im. V. I. Vernadskoho*. Kyiv, 2003. Vyp. 10. S. 273-292.
45. Shuhurov M. Zhytie i tvory Kostia Trutovskoho. *Zoria*. 1894. № 1. S. 21-22 ; № 2. S. 41-42.
46. Shuhurov N. K. A. Trutovskiy y eho kartyny y rysunki yz malorusskoho buta. *Kyev. staryna*. 1889. № 5/6. S. 609-618.
47. Shcherbakivskyi D. Zolotarska oprava knyzhky v XVI-KhKh st. na Ukraini. *Biblioloh. visti*. 1924. № 1/3. S. 101-113.
48. Kovalchuk N. From the History of Ukrainian Book Studies: On the Centenary of the Ukrainian Research Institute of Book Studies. *Lingua Franca*. 2022. Issue 8, Part I.
49. Kovalchuk N. Inkunabuły biblioteki królewskiej – Collectio Regia. Splendor i wiedza. *Biblioteka królewska Stanisława Augusta*. Eseje. Warszawa : Arx Regia, 2022. S. 73–90
50. Migoń K. Z dziejów nauki o książce. Wrocław : Ossolineum, 1979. 239 s.

UDC 930:[002.2:72/77](477) «18/19»

BOOK ART OF UKRAINE of the late 19 – 1920-1930 s.: A HISTORIOGRAPHIC OVERVIEW

The purpose of the chapter is to provide a study of book art publications as a component of the history of Ukrainian culture, a product of the informational activity of libraries and other information institutions during the period under consideration, to identify the character and content of the journal *Bibliolohichni Visti* publications, and to determine its significance and role in the development of Ukrainian culture, book studies, and art studies.

Research methodology. Forty-two key works on the topic were examined, including publications from professional periodicals, serial editions, and collections of conference materials. The historiography of the issue consists of studies of both a general and a specialized nature: the history of Ukrainian book publishing and book art of the period. A review was carried out of publications on book art published in *Bibliolohichni Visti* (1923–1930).

Results. It was established that the majority of publishing houses producing both art editions and literature on visual arts were concentrated in two centers: Kyiv and Lviv, including the National Museum in Lviv, «Halytska Nakladnia», «Drukar», «Chas», and others. The editions prepared with the participation of prominent graphic artists, in particular T. Kopystynskyi, H. Kovalenko, K. Trutovskyi, and H. Narbut, are distinguished by their high artistic quality.

The pages of *Bibliolohichni Visti* regularly featured materials devoted to:

- the aesthetics of book design: typefaces, layout, colour harmony, cover composition;
- Ukrainian book graphics and the work of artists who contributed to the formation of a national book style;
- the history of printing and the development of printing technologies;
- comparative studies of Ukrainian book art within the context of European trends.

These publications combined scholarly analysis, art-historical inquiry, and critical reviews of new editions. Among the most active authors were:

- Yuri Mezhenko, who emphasized the role of artistic form as a means of expressing a book's content and the importance of coherence between text and design;
- Pavlo Kovzhun, who examined the aesthetics of Ukrainian book graphics and the work of Heorhii Narbut, Robert Lisovskyi, and Vasyl Krychevskyi;
- Fedir Ernst, the author of studies on the history of Ukrainian printing and the artistic features of early printed books;
- Dmytro Antonovych and Mykola Holubets, who regarded the Ukrainian book as an integral element of national culture.

These authors offered theoretical reflections on book art and also directly influenced the shaping of artistic standards in Ukrainian book publishing. The analysis of *Bibliolohichni Visti* (1923–1930) demonstrates the journal's key role in the development of Ukrainian book culture. The publication brought together scholarly, art-historical, and practical approaches to book art and created an environment in which the foundations of modern Ukrainian book design were formed.

Originality. The 1920–1930 s in the history of Ukrainian culture were marked by a powerful rise of artistic ideas, experimentation, and creative exploration. During this period, a national school of book design emerged, combining traditions of folk art with the latest European tendencies. The book became not only a source of knowledge but also an autonomous work of art that reflected the spirit of the epoch and national identity.

The chapter examines the content of *Bibliolohichni Visti*, which served as a center of scholarly reflection on the book as a synthetic art form in which word, image, and printing technique are united. The publication contributed to:

- the formation of the Ukrainian school of book design;
- the development of scholarly bibliology as a complex discipline;
- the establishment of aesthetic criteria for evaluating books;
- the preservation and promotion of national artistic traditions.

The journal's publications became an important source for subsequent research on the history of Ukrainian printing and book design of the 20 th century.

Practical significance. The main findings presented in the chapter may be used in developing the conceptual foundations for the further development of the national history of book art and its individual components: theory, methodology, methods, technologies, and the organization and management of bibliological activity.

Key words: book art, visual art, *Bibliolohichni Visti*, cultural studies.

Матеріал надійшов до редакції 19.11.2025
Отримано після доопрацювання 22.12.2025
Прийнято до друку 4.02.2026

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Виткалов В., Виткалов С., Берест П., Бітаєва Г., Бондарчук В., Браїлко І., Гончарова О., Данилець О., Дмитренко М., Zhang Nan (Китай), Коваль Л., Колосніченко О., Колесник О., Кравченко О., Кротова Т., Lula Aleksandra (Польща), Москвічова Ю., Muszkieta Radosław (Польща), Погребняк Г., Поліщук О., Прокопчук І., Петінова О., Савчук І., Соломонова О., Столяр М., Трегуб А., Тульчинська С., Ткаченко К., Чікарькова М., Шатрова М.

АРХІТЕКТОНІКА СОЦІАЛІЗАЦІЇ : ЛЮДИНА В ЛАНДШАФТІ КУЛЬТУРИ

The author is solely responsible for the accuracy of the translation, facts, quotations, place names, proper names, organizations, companies, institutions, and other data.

No part of this e-book may be reproduced, transmitted, or converted in any format or by any electronic, mechanical, recording, or other means without the written permission of the Eastern European Association of Scientists.

Passed for publication 04.02.2026

The publication examines the causes of changes in the sociocultural situation and cultural policy of modernEast European Association of Scientists sp. z o. o.

ul. JANOWIECKA, nr 17A, lok. 3,
miejsc. WARSZAWA, kod 03-887,
poczta WARSZAWA, kraj POLSKA
tel.: +48780092530

ISBN 978-83-68212-10-5

Recommended for publication by the Academic Council of Rivne State University of the Humanities, Minutes No. 1, dated January 29, 2026.

Layout, Desktop Publishing, and Cover Design – Serhii Vytkaľov

Scientific Editing and Compilation – Volodymyr Vytkaľov and Serhii Vytkaľov

Printing Information: Sent to press:
February 4, 2026. Format: 60 x 84 1/16.
Paper: Offset. Printed sheets: 35.9.
Publisher's signature marks: 40.75.

© Rivne State University of the Humanities
12 S. Bandery St., Rivne, 33028, Ukraine
ISBN 978-83-68212-10-5 (eBook)